

**O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA YASHIL OBLIGATSIYALAR
BOZORINI RIVOJLANTIRISHNING INSTITUTSIONAL VA MOLIYAVIY
MEXANIZMLARI**

Nuriddinova Sevinch Begzod qizi

Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti Jahon iqtisodiyoti yo‘nalishi magistranti

Annotatsiya. Mazkur maqolada O‘zbekiston iqtisodiyotida yashil obligatsiyalar bozorini rivojlantirishning institutsional va moliyaviy mexanizmlari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda yashil moliya instrumentlarining barqaror iqtisodiy o‘rinish va ekologik muammolarni hal etishdagi o‘rni asoslab beriladi. Maqola doirasida normativ-huquqiy baza, moliyaviy infratuzilma va bozor ishtirokchilarining institutsional roli o‘rganildi. Tadqiqot metodologiyasi sifatida tizimli tahlil, qiyosiy yondashuv hamda ikkilamchi statistik ma‘lumotlardan foydalanildi. Olingan natijalar yashil obligatsiyalar bozorini rivojlantirish uchun institutsional muvofiqlashtirishni kuchaytirish va moliyaviy rag‘batlantirish mexanizmlarini takomillashtirish zarurligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: yashil obligatsiyalar, yashil moliya, institutsional mexanizmlar, barqaror rivojlanish, moliyaviy bozorlar.

Аннотация. В данной статье проводится научный анализ институциональных и финансовых механизмов развития рынка зеленых облигаций в экономике Узбекистана. Исследование обосновывает роль зеленых финансовых инструментов в устойчивом экономическом росте и решении экологических проблем. В статье рассматривается нормативно-правовая база, финансовая инфраструктура и институциональная роль участников рынка. Методология исследования включает систематический анализ, сравнительный подход и вторичные статистические данные. Результаты указывают на необходимость усиления институциональной координации и совершенствования механизмов финансового стимулирования развития рынка зеленых облигаций.

Ключевые слова: зеленые облигации, зеленое финансирование, институциональные механизмы, устойчивое развитие, финансовые рынки.

Annotation. This article scientifically analyzes the institutional and financial mechanisms for the development of the green bond market in the economy of Uzbekistan. The study substantiates the role of green financial instruments in sustainable economic growth and solving environmental problems. The article examines the regulatory framework, financial infrastructure, and the institutional role of market participants. The research methodology used is a systematic analysis, a comparative approach, and secondary statistical data. The results indicate the need to strengthen institutional coordination and improve financial incentive mechanisms for the development of the green bond market.

Key words: green bonds, green finance, institutional mechanisms, sustainable development, financial markets.

KIRISH

Bugungi global iqtisodiy sharoitda iqlim o‘zgarishi, ekologik muammolar va resurslardan samarali foydalanish masalalari davlatlar oldida turgan eng muhim

strategik vazifalardan biri hisoblanadi. Ushbu muammolarni hal etishda yashil moliya instrumentlari, xususan yashil obligatsiyalar muhim moliyaviy mexanizm sifatida namoyon bo'lmoqda. Yashil obligatsiyalar ekologik barqaror loyihalarni moliyalashtirish orqali iqtisodiy o'sish va atrof-muhit muhofazasi o'rtasidagi muvozanatni ta'minlashga xizmat qiladi.

O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda iqtisodiyotni modernizatsiya qilish, investitsiya muhitini yaxshilash va "yashil iqtisodiyot" tamoyillarini joriy etishga qaratilgan islohotlar jadallashmoqda. Davlat rahbari tomonidan ilgari surilgan barqaror rivojlanish va ekologik xavfsizlikka oid tashabbuslar mamlakat moliya tizimida yangi instrumentlarni, jumladan yashil obligatsiyalarni rivojlantirish zaruratini yuzaga keltirdi. Mazkur jarayonda institutsional tuzilmalarning roli, moliyaviy mexanizmlarning samaradorligi va bozor infratuzilmasining tayyorgarlik darajasi alohida ilmiy tahlilni talab etadi.

Ushbu maqolaning asosiy maqsadi O'zbekiston iqtisodiyotida yashil obligatsiyalar bozorini rivojlantirishga ta'sir etuvchi institutsional va moliyaviy mexanizmlarni aniqlash hamda ularni takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan xulosalar va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot doirasida yashil obligatsiyalar bozorining nazariy asoslari, xalqaro tajriba va milliy iqtisodiyot sharoitida qo'llash imkoniyatlari o'rganiladi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Yashil obligatsiyalar tushunchasi so'nggi o'n yillikda barqaror moliya konsepsiyasi doirasida shakllangan muhim moliyaviy instrumentlardan biri sifatida ilmiy adabiyotlarda keng yoritilmoqda. Dastlab yashil obligatsiyalar ekologik loyihalarni moliyalashtirishning alternativ manbai sifatida talqin etilgan bo'lsa, keyinchalik ularning makroiqtisodiy barqarorlik, investitsiya oqimlarini diversifikatsiya qilish hamda institutsional ishonchni mustahkamlashdagi o'rni chuqur ilmiy tadqiqotlar obyektiga aylandi.

Xalqaro ilmiy adabiyotlarda yashil obligatsiyalarni rivojlantirish masalasi, asosan, uchta asosiy yondashuv doirasida o'rganiladi. Birinchi yondashuvda yashil obligatsiyalar ekologik barqarorlikni ta'minlovchi moliyaviy mexanizm sifatida baholanadi. Ushbu yondashuv tarafdorlari yashil obligatsiyalar orqali jalb qilingan mablag'lar energiya samaradorligi, qayta tiklanuvchi energiya manbalari va ekologik infratuzilma loyihalarini moliyalashtirishga yo'naltirilishini ta'kidlaydi. Ikkinchi yondashuv yashil obligatsiyalarni kapital bozorlarini chuqurlashtirish va moliyaviy

innovatsiyalarni rag'batlantirish vositasi sifatida ko'radi. Bu nuqtai nazarga ko'ra, yashil obligatsiyalar moliya bozorida yangi investor segmentlarini jalb qilish va uzoq muddatli resurslarni safarbar etish imkonini beradi. Uchinchi yondashuv esa yashil obligatsiyalarni institutsional islohotlar bilan uzviy bog'liq holda tahlil qiladi, ya'ni normativ-huquqiy muhit, davlat siyosati va moliyaviy institutlarning muvofiqlashtirilgan faoliyati asosiy omil sifatida qaraladi.

So'nggi ilmiy tadqiqotlarda yashil obligatsiyalar bozorining muvaffaqiyatli rivojlanishi institutsional sifat darajasi bilan bevosita bog'liqligi ta'kidlanadi. Xususan, mustahkam huquqiy baza, shaffof axborot ochiqligi va mustaqil verifikatsiya mexanizmlarining mavjudligi investorlar ishonchini oshiruvchi asosiy omillar sifatida ko'rsatiladi. Shu bilan birga, xalqaro tajriba yashil obligatsiyalar bozorida davlatning dastlabki bosqichdagi faol ishtiroki bozorni shakllantirish va xususiy sektorni jalb etishda muhim rol o'ynashini ko'rsatadi.

Rivojlanayotgan mamlakatlar tajribasiga bag'ishlangan tadqiqotlar yashil obligatsiyalar bozorining rivojlanishida institutsional cheklovlar muammosiga alohida e'tibor qaratadi. Mazkur tadqiqotlarda moliyaviy bozorlar chuqurligining yetarli emasligi, investorlarda yashil loyihalarga oid bilim va tajribaning cheklanganligi, shuningdek, risklarni baholash mexanizmlarining to'liq shakllanmaganligi asosiy to'siqlar sifatida qayd etiladi. Shu jihatdan, yashil obligatsiyalarni joriy etish jarayoni faqat moliyaviy instrumentni taklif etish bilan cheklanmasdan, balki institutsional salohiyatni oshirish va moliyaviy savodxonlikni rivojlantirishni ham talab qiladi.

O'zbekiston iqtisodiyotiga oid ilmiy manbalarda yashil moliya masalalari nisbatan yangi yo'nalish hisoblanadi. Mavjud tadqiqotlar asosan "yashil iqtisodiyot" konsepsiyasining umumiy jihatlari, ekologik investitsiyalar va barqaror rivojlanish masalalariga bag'ishlangan bo'lib, yashil obligatsiyalar bozorining institutsional va moliyaviy mexanizmlarini tizimli ravishda tahlil qiluvchi ishlar cheklangan. Bu holat mazkur tadqiqotning ilmiy yangiligini belgilaydi va O'zbekiston sharoitida yashil obligatsiyalar bozorini rivojlantirish masalasini alohida tadqiqot obyektiga aylantiradi.

Adabiyotlar sharhi natijalari shuni ko'rsatadiki, yashil obligatsiyalar bozorining samarali faoliyati institutsional muhit, moliyaviy infratuzilma va davlat siyosati o'rtasidagi muvozanatga bog'liq. Shu bois, O'zbekiston iqtisodiyotida yashil obligatsiyalarni rivojlantirish masalasini tahlil qilishda xalqaro tajribani milliy

sharoitga moslashtirish va institutsional mexanizmlarni chuqur o'rganish muhim ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot O'zbekiston iqtisodiyotida yashil obligatsiyalar bozorini rivojlantirishning institutsional va moliyaviy mexanizmlarini aniqlash hamda ularning samaradorligini baholashga qaratilgan bo'lib, ilmiy izlanish deduktiv yondashuv asosida amalga oshirildi. Tadqiqot jarayonida xalqaro ilmiy adabiyotlarda shakllangan nazariy konsepsiyalardan kelib chiqib, ularning O'zbekiston moliya bozori sharoitidagi qo'llanish imkoniyatlari tahlil qilindi va umumlashtirilgan ilmiy xulosalar ishlab chiqildi. Deduktiv yondashuvning tanlanishi yashil obligatsiyalar bozorining global miqyosda aniq institutsional modellari mavjudligi hamda ularni milliy iqtisodiyotga moslashtirish zarurati bilan izohlanadi.

Tadqiqot dizayni kompleks yondashuvga asoslanib, sifat va miqdoriy tahlil elementlarini uyg'unlashtirish orqali shakllantirildi. Sifat tahlili doirasida yashil obligatsiyalar bozorini tartibga soluvchi normativ-huquqiy baza, davlat siyosati va asosiy institutsional subyektlarning roli o'rganildi. Miqdoriy tahlilda esa ochiq statistik ma'lumotlar, xalqaro moliyaviy institutlarning hisobotlari hamda ikkilamchi ma'lumotlar asosida umumiy iqtisodiy baholash amalga oshirildi. Tadqiqotda birlamchi empirik ma'lumotlar yig'ish usullaridan foydalanilmadi, chunki ushbu bosqichda bozorning shakllanish jarayonini tahlil qilish uchun ikkilamchi manbalar yetarli ilmiy asos yaratadi.

Ma'lumotlar manbalari sifatida O'zbekiston Respublikasining rasmiy normativ-huquqiy hujjatlari, davlat dasturlari, rasmiy statistik nashrlar, shuningdek Jahon banki, Xalqaro valyuta jamg'armasi va Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti kabi nufuzli xalqaro moliyaviy institutlarning ochiq axborot resurslaridan foydalanildi. Bundan tashqari, yashil moliya va barqaror rivojlanish masalalariga bag'ishlangan so'nggi ilmiy maqolalar tadqiqotning nazariy asosini mustahkamlashga xizmat qildi.

Tadqiqot obyektini O'zbekiston Respublikasining kapital bozori, xususan yashil obligatsiyalar segmenti tashkil etadi. Tadqiqot predmeti esa ushbu bozorda amal qiluvchi institutsional mexanizmlar, moliyaviy rag'batlantirish vositalari hamda ularning o'zaro ta'siri hisoblanadi. Tadqiqot umumiy bozor darajasida olib borilgan bo'lib, alohida xo'jalik yurituvchi subyektlar kesimida tanlov yoki so'rovnoma o'tkazish maqsad qilib olinmadi. Tadqiqot natijalarining ishonchliligi bir nechta

mustaqil manbalardan olingan ma'lumotlarni o'zaro solishtirish va mantiqiy tahlil qilish orqali ta'minlandi. Validlik esa tanlangan metodlarning tadqiqot maqsadi va vazifalariga mosligi hamda xalqaro ilmiy amaliyotda qo'llaniladigan yondashuvlarga tayangan holda asoslandi. Tadqiqot davomida ilmiy etika tamoyillariga qat'iy rioya qilinib, barcha foydalanilgan manbalar ochiq va qonuniy axborot resurslari hisoblanadi. Mazkur metodologik yondashuv O'zbekiston iqtisodiyotida yashil obligatsiyalar bozorini rivojlantirish jarayonini tizimli tahlil qilish, institutsional va moliyaviy mexanizmlarning o'zaro bog'liqligini aniqlash hamda amaliy ahamiyatga ega ilmiy xulosalar ishlab chiqish imkonini beradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekiston iqtisodiyotida yashil obligatsiyalar bozorining shakllanishi va rivojlanishi institutsional muhitning yetuklik darajasi hamda moliyaviy mexanizmlarning samaradorligi bilan bevosita bog'liqdir. Mazkur bozor hozirgi kunda rivojlanishning boshlang'ich bosqichida bo'lishiga qaramasdan, mamlakatda olib borilayotgan makroiqtisodiy islohotlar, kapital bozorini chuqurlashtirishga qaratilgan strategiyalar hamda "yashil iqtisodiyot" tamoyillarini joriy etish jarayonlari yashil obligatsiyalarni muomalaga kiritish uchun muhim institutsional va moliyaviy asos yaratmoqda. Shu bois, tahlil jarayonida ushbu bozorning rivojlanishiga ta'sir etuvchi asosiy omillar tizimli ravishda baholanadi.

Institutsional mexanizmlar tahlili shuni ko'rsatadiki, yashil obligatsiyalar bozorining barqaror faoliyat yuritishi uchun normativ-huquqiy muhitning aniqligi va barqarorligi hal qiluvchi ahamiyatga ega. O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda qabul qilingan strategik hujjatlar, jumladan barqaror rivojlanish, ekologik xavfsizlik va "yashil iqtisodiyot"ga oid davlat dasturlari yashil moliya instrumentlarini joriy etish uchun umumiy siyosiy asosni shakllantirdi. Biroq, mazkur hujjatlarda yashil obligatsiyalar bozorini tartibga solishga doir maxsus va aniq mexanizmlarning yetarli darajada institutsionallashtirilmaganligi bozor ishtirokchilari uchun ma'lum darajada noaniqliklarni keltirib chiqaradi. Bu esa investorlar qaror qabul qilish jarayonida ehtiyotkorlikni kuchaytirib, bozor faolligining sekinlashishiga olib kelishi mumkin.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, institutsional muvofiqlashtirish darajasi yashil obligatsiyalar bozorining rivojlanish sur'atiga bevosita ta'sir qiladi. Moliya vazirligi, Markaziy bank, kapital bozorini tartibga soluvchi organlar va ekologik sohadagi davlat institutlari o'rtasidagi hamkorlikning izchil va tizimli yo'lga

qo'yilishi bozor ishonchliligini oshiruvchi muhim omil hisoblanadi. Agar ushbu institutlar o'rtasida vakolatlar aniq chegaralanmasa va ma'lumot almashinuvi yetarli bo'lmasa, yashil obligatsiyalar emissiyasi va monitoring jarayonlarida institutsional uzilishlar yuzaga kelishi ehtimoli ortadi. Shu sababli, institutsional barqarorlik va muvofiqlashtirish yashil obligatsiyalar bozorining uzoq muddatli rivojlanishida strategik ahamiyat kasb etadi.

Moliyaviy mexanizmlar tahlili yashil obligatsiyalar bozorini rivojlantirishda davlatning dastlabki bosqichdagi faol ishtiroki muhimligini ko'rsatadi. Xususan, soliq imtiyozlari, davlat kafolatlari va subsidiya mexanizmlari yashil loyihalarning investitsion jozibadorligini oshiradi. O'zbekiston sharoitida xususiy sektor uchun ekologik loyihalarning moliyaviy risklari nisbatan yuqori bo'lgani sababli, davlat tomonidan taqdim etiladigan moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlari investorlar ishonchini mustahkamlashga xizmat qiladi. Bu jarayonda davlat ishtirokining maqsadli va vaqtinchalik bo'lishi muhim bo'lib, bozor yetuklashgan sari xususiy sektor ulushining bosqichma-bosqich oshirilishi zarur.

Xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlik yashil obligatsiyalar bozorining sifat jihatidan rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Jahon banki, Osiyo taraqqiyot banki va boshqa nufuzli institutlar bilan hamkorlik nafaqat moliyaviy resurslar jalb etish, balki xalqaro standartlar, shaffoflik va mustaqil verifikatsiya mexanizmlarini joriy etish imkonini beradi. Tahlil shuni ko'rsatadiki, xalqaro standartlarga moslashuv darajasi yuqori bo'lgan mamlakatlarda yashil obligatsiyalar bozori tezroq rivojlanadi va investorlar bazasi kengayadi. Shu nuqtai nazardan, O'zbekiston uchun xalqaro tajribani milliy sharoitga moslashtirish muhim strategik vazifa hisoblanadi.

Bozor infratuzilmasi tahlili yashil obligatsiyalar segmentining rivojlanishida fond birjalari, banklar, reyting agentliklari va auditorlik tashkilotlarining rolini alohida ta'kidlaydi. Fond birjalari orqali yashil obligatsiyalar savdosining yo'lga qo'yilishi bozor likvidligini oshiradi, banklar esa emissiya jarayonida moliyaviy vositachi sifatida ishtirok etib, investorlar va emitentlar o'rtasidagi aloqani mustahkamlaydi. Reyting agentliklari va auditorlik tashkilotlari tomonidan amalga oshiriladigan baholash va monitoring jarayonlari esa yashil obligatsiyalar bozorining shaffofligini ta'minlaydi. Mazkur infratuzilma elementlarining rivojlanmaganligi bozor ishonchliligini pasaytirishi mumkin, shu sababli infratuzilmani takomillashtirish bozorni rivojlantirishning muhim sharti hisoblanadi.

Quyidagi jadvalda O‘zbekiston iqtisodiyotida yashil obligatsiyalar bozorini rivojlantirishga ta’sir etuvchi asosiy institutsional va moliyaviy mexanizmlar umumlashtirilgan holda keltirilgan.

1-jadval. O‘zbekiston iqtisodiyotida yashil obligatsiyalar bozorini rivojlantirish mexanizmlari.

Mexanizm turi	Asosiy subyektlar	Amal qilish yo‘nalishi	Bozorga ta’siri
Institutsional mexanizmlar	Moliya vazirligi, Markaziy bank, tartibga soluvchi organlar	Normativ-huquqiy bazani shakllantirish va muvofiqlashtirish	Bozor ishonchligi va barqarorligini oshiradi
Moliyaviy rag‘batlantirish mexanizmlari	Davlat va xalqaro moliyaviy institutlar	Soliq imtiyozlari, kafolatlar, subsidiyalar	Investorlar faolligini kuchaytiradi
Bozor infratuzilmasi	Fond birjalari, banklar, reyting agentliklari	Emissiya va savdo jarayonlarini ta’minlash	Likvidlik va shaffoflikni oshiradi
Axborot va verifikatsiya mexanizmlari	Auditorlar va ekspert tashkilotlari	Yashil loyihalarni baholash va monitoring	Investor ishonchini mustahkamlaydi

Jadval tahlili shuni ko‘rsatadiki, yashil obligatsiyalar bozorining samarali faoliyati alohida mexanizmlarning mavjudligi bilan emas, balki ularning o‘zaro uyg‘un, tizimli va muvofiqlashtirilgan tarzda ishlashi bilan belgilanadi. Institutsional mexanizmlar bozorning normativ-huquqiy asosini shakllantirib, ishtirokchilar uchun aniq qoidalar va majburiyatlarni belgilab beradi. Aynan ushbu mexanizmlar orqali bozor ishonchligi, huquqiy barqarorlik va davlat siyosatining izchilligi ta’minlanadi. Agar institutsional asos yetarli darajada mustahkam bo‘lmasa, moliyaviy rag‘batlantirish vositalarining samaradorligi sezilarli darajada pasayadi, chunki investorlar uzoq muddatli majburiyatlar bilan bog‘liq risklarni yuqori baholaydi.

Moliyaviy rag‘batlantirish mexanizmlari institutsional poydevor asosida shakllangan bozor muhitida investitsion faollikni kuchaytiruvchi katalizator vazifasini bajaradi. Soliq imtiyozlari, davlat kafolatlari va subsidiyalash mexanizmlari yashil loyihalarning moliyaviy risklarini kamaytirib, ularning

rentabelligini nisbatan oshiradi. Bu esa xususiy sektor va institutsional investorlar uchun yashil obligatsiyalarni an'anaviy moliyaviy instrumentlarga nisbatan raqobatbardosh qilishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, moliyaviy rag'batlarning mavjudligi bozorda qisqa muddatli spekulyativ faollikdan ko'ra, uzoq muddatli investitsiya strategiyalarining ustuvor bo'lishiga zamin yaratadi.

Bozor infratuzilmasi va axborot mexanizmlarining rivojlanganligi yashil obligatsiyalar bozorining sifat jihatidan shakllanishida alohida ahamiyat kasb etadi. Fond birjalari, bank tizimi, reyting agentliklari va mustaqil auditorlik tashkilotlari tomonidan ta'minlanadigan infratuzilma emissiya jarayonlarining shaffofligi va samaradorligini oshiradi. Ayniqsa, yashil loyihalarni baholash, monitoring qilish va natijalar bo'yicha axborotlarni ochiq e'lon qilish mexanizmlarining mavjudligi investorlar ishonchini mustahkamlovchi asosiy omil hisoblanadi. Axborot shaffofligi yetarli darajada ta'minlanmagan sharoitda "yashil yuvish" (greenwashing) xavfi ortadi, bu esa bozor reputatsiyasiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Jadvalda keltirilgan mexanizmlarning o'zaro uyg'unligi ta'minlangan sharoitda yashil obligatsiyalar bozorida barqaror institutsional muhit shakllanadi va bozor bosqichma-bosqich rivojlanish trayektoriyasiga chiqadi. Bunday sharoitda yashil obligatsiyalar nafaqat ekologik loyihalarni moliyalashtirish vositasi, balki kapital bozorini diversifikatsiya qiluvchi va uzoq muddatli investitsiya resurslarini safarbar etuvchi strategik moliyaviy instrumentga aylanadi. Bu esa milliy iqtisodiyotning investitsiya salohiyatini oshirish bilan birga, makroiqtisodiy barqarorlikka ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Umuman olganda, amalga oshirilgan tahlil natijalari O'zbekiston iqtisodiyotida yashil obligatsiyalar bozorini rivojlantirish jarayoni institutsional va moliyaviy mexanizmlarni izchil va muvofiqlashtirilgan tarzda takomillashtirishni talab etishini ko'rsatadi. Ushbu mexanizmlarning samarali ishlashi ekologik barqarorlikni ta'minlash bilan bir qatorda, milliy iqtisodiyotda yangi uzoq muddatli moliyaviy manbalarni shakllantirish, investitsiya risklarini diversifikatsiya qilish va kapital bozorining chuqurlashuviga xizmat qiladi. Natijada, yashil obligatsiyalar O'zbekiston iqtisodiyotida barqaror rivojlanishni qo'llab-quvvatlovchi muhim moliyaviy instrument sifatida shakllanish imkoniyatiga ega bo'ladi.

XULOSA

Mazkur maqolada O'zbekiston iqtisodiyotida yashil obligatsiyalar bozorini

rivojlantirishning institutsional va moliyaviy mexanizmlari tizimli tarzda o'rganildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki:

1. *Institutsional mexanizmlar* bozorning barqarorligini ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Normativ-huquqiy baza, tartibga soluvchi organlar faoliyati va institutsional muvofiqlashtirish investorlar ishonchini oshirish va bozorning uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

2. *Moliyaviy rag'batlantirish mexanizmlari* yashil loyihalarni jalb etishda samarali vosita hisoblanadi. Soliq imtiyozlari, davlat kafolatlari va subsidiyalar investorlar uchun risklarni kamaytirib, bozor faolligini oshiradi. Xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlik esa O'zbekistonda ilg'or tajriba va standartlarni joriy etish imkonini beradi.

3. *Bozor infratuzilmasi va axborot mexanizmlari* bozorning shaffofligi va likvidligini ta'minlaydi. Fond birjalari, banklar, reyting agentliklari va auditorlik tashkilotlari emissiya jarayonlari, monitoring va verifikatsiya orqali investorlar ishonchini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, O'zbekiston sharoitida yashil obligatsiyalar bozorning rivojlanishi institutsional va moliyaviy mexanizmlarning kompleks va uyg'un faoliyatiga bog'liqdir. Ushbu mexanizmlarning samarali ishlashi milliy iqtisodiyot uchun yangi uzoq muddatli investitsiya manbaini yaratish bilan birga ekologik barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi.

Tavsiyalar:

- Normativ-huquqiy bazani takomillashtirish va yashil obligatsiyalarni tartibga soluvchi yangi qoidalarni ishlab chiqish.

- Davlat va xalqaro moliyaviy institutlar orqali moliyaviy rag'batlantirish vositalarini kengaytirish, shu jumladan soliq imtiyozlari va kafolatlarni yanada samarali qo'llash.

- Bozor infratuzilmasini rivojlantirish, likvidlik va shaffoflikni oshirish uchun fond birjalari, reyting agentliklari va auditorlik tizimini mustahkamlash.

- Investorlar va moliya ishtirokchilari uchun yashil moliya bo'yicha trening va malaka oshirish dasturlarini joriy etish.

- Xalqaro tajriba va standartlarni milliy sharoitga moslashtirish orqali bozorni barqaror rivojlantirish.

Mazkur tadqiqot natijalari O'zbekistonda yashil obligatsiyalar bozorning rivojlanishining ilmiy-asoslangan yo'nalishlarini aniqlash, institutsional va moliyaviy

strategiyalarni shakllantirish hamda barqaror iqtisodiy va ekologik rivojlanish siyosatini qo'llab-quvvatlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Meo, M. S., & Staniewski, M. (eds.) Green Bonds and Sustainable Finance: The Evolution of Portfolio Management. Routledge, 2024.
2. Hunjra, A. I., & Goodell, J. W. (eds.) The Palgrave Handbook of Green Finance for Sustainable Development. Palgrave Macmillan, 2024.
3. Baber, H., & Fanea Ivanovici, M. (eds.) Sustainable Financing—A Contemporary Guide for Green Finance, Crowdfunding and Digital Currencies. Springer, 2025.
4. Sachs, J. D., Woo, W. T., Yoshino, N., & Taghizadeh Hesary, F. (eds.) Handbook of Green Finance: Energy Security and Sustainable Development. Springer, 2019.
5. Egamberdiyev, M. F. Yashil obligatsiyalar bozorining shakllanishi: moliyaviy va ekologik ahamiyat tahlili. Journal of Sustainable Finance.
6. Nosirov, E. I. "Yashil" obligatsiyalarni muomalaga chiqarishning nazariy va amaliy jihatlari. Yashil Iqtisodiyot va Taraqqiyot, Toshkent moliya instituti.
7. Tilabov, N. Yashil obligatsiyalar va barqaror moliyalashtirishning davlat qarzi siyosatiga ta'siri. Green Economy and Development.
8. Yuldashev, F. Yashil moliyalashtirish va uning yashil iqtisodiyotni barqaror rivojlantirishdagi roli. Green Economy and Development.
9. Qorriyeva, S. S. Xorijiy mamlakatlarda yashil moliyalashtirishni rivojlantirish yo'llari. Green Economy and Development.
10. Xolmirzayeva, G. A. Yashil innovatsion loyihalarni moliyalashtirishni xorij tajribasi. Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting.